

РЕШЕНИЕ НА СЪВЕТА

от 20 февруари 2006 година

относно стратегическите насоки на Общността за развитие на селските райони
(период на програмиране 2007 г. - 2013 г.)

(2006/144/ЕО)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за създаване на Европейската общност,

като взе предвид Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета от 20 септември 2005 г., за подкрепа на развитието на селските райони от Европейския фонд за развитие на селските райони (ЕФРСР) ⁽¹⁾, и по-специално първо изречение от член 9, параграф 2 от него,

като взе предвид предложението на Комисията,

като взе предвид становището на Европейския парламент ⁽²⁾,

като има предвид, че:

- (1) член 9, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1698/2005 предвижда разпоредби за стратегическите насоки за развитието на селските райони през периода на програмиране от 1 януари 2007 г. до 31 декември 2013 г., които следва да се приемат на равнище на Общността, за да определят приоритетите за развитието на селските райони;
- (2) Стратегическите насоки трябва да отразяват мултифункционалната роля, която селското стопанство играе в обогатяването и разнообразяването на природните дадености, хранителните продукти и културното и природното наследство в цялата Общност;
- (3) Стратегическите насоки трябва да определят важните за осъществяването на приоритетите на Общността области и по-специално, по отношение на целите на Гьотеборгската стратегия за устойчиво развитие и на обновената Лисабонска стратегия за нарастване на заетостта, зададени от Съвета на Европа, съответно в Гьотеборг (15 и 16 юни 2001 г.) и Солун (20 и 21 юни 2003 г.).
- (4) на основата на тези стратегически насоки всяка държава-членка трябва да изготви свой национален стратегически план, като референтна рамка за разработването на програмите за развитие на селските райони.

РЕШИ:

Член единствен

⁽¹⁾ ОВ L 277, 21.10.2005 г., стр.1.

⁽²⁾ Все още непубликувано в ОВ

Стратегическите насоки на Общността за развитието на селските райони през периода на програмиране 1 януари 2007 г. - 31 декември 2013 г., определени в приложението, се приемат с настоящото решение.

Съставено в Брюксел на 20 февруари 2006 година.

За Съвета:
Председател
J. PROELL

ПРИЛОЖЕНИЕ

Стратегическите насоки на Общността за развитието на селските райони през периода на програмиране 2007 - 2013 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Регламент (ЕО) № 1698/2005 задава целите и обхвата на финансовата помощ от фонда за развитие на селските райони (ЕФРСР). Стратегическите насоки на Общността определят в тази рамка важните за осъществяването на приоритетите на Общността области и по-специално, по отношение на целите на Гьотеборгската стратегия за устойчиво развитие и на обновената лисабонска стратегия за нарастване на заетостта.

Стратегическите насоки на Общността за развитие на селските райони ще подпомогнат:

- да се определят и съгласуват областите, в които финансовата подкрепа на ЕС за развитието на селските райони създава най-голяма добавена стойност на равнище на Общността,
- да се създаде връзка с основните приоритети на Европейския съюз (Лисабон и Гьотеборг) и да ги транспонира в политиката за развитие на селските райони,
- да осигури съгласуваност с другите политики на Европейския съюз и по-специално в областите на кохезионната политика и опазването на околната среда,
- изпълнението на новата пазарно-ориентирана Обща политика в селското стопанство и съответно необходимото реструктуриране, което ще бъде предизвикано в старите и новите държави-членки.

2. РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ОБЩНОСТТА

2.1. Общата политика в селското стопанство и развитие на селските райони.

Селското стопанство продължава да бъде най-големият потребител на селска земя, както и ключов определящ фактор за качеството на провинцията и на околната среда. Значението и приложимостта на Общата политика в селското стопанство и развитието на селските райони нараснаха при последната вълна на присъединяване към ЕС.

Без двата стълба на Общата селскостопанска политика (ОСП), пазарната политика и политиката за развитие на селските райони, много земеделски райони на Европа биха се изправили пред нарастващи икономически, социални и екологични проблеми. Европейският модел на земеделие отразява мултифункционалната роля, която селското стопанство изпълнява по отношение

на обогатяването и разнообразяването на природните дадености, хранителните продукти и културното и природното наследство в цялата Общност³.

Ръководните принципи на ОСП, пазарната политика и политиката за развитие на селските райони, бяха зададени от Съвета на Европа в Гьотеборг (15 и 16 юни 2001 г.). Съгласно направените заключения, силните икономически постижения трябва да вървят ръка за ръка с устойчивото използване на природните ресурси и равнищата на отпадните продукти, поддържайки биоразнообразието, запазвайки екосистемите и избягвайки или задържайки процесите на опустиняването. За да отговори на тези предизвикателства, ОСП и нейното бъдещо развитие, заедно с другите цели, трябва да способства за постигането на устойчиво развитие, посредством поставяне на ударение върху насърчаване на производството на здравословни и висококачествени продукти, на природосъобразни, щадящи околната среда производствени методи, включително и органичното производство, възстановяващи се суровини и опазване на биоразнообразието.

Тези ръководни принципи бяха потвърдени по отношение на Лисабонската стратегия в заключенията, направени от Съвета на Европа на срещата в Солун (20 и 21 юни 2003 г.). Реформираната Общата селскостопанска политика и развитие на селските райони могат да имат ключов принос към повишаване на конкурентоспособността и устойчивото развитие през идните години.

2.2. Към устойчиво селско стопанство: реформите в ОСП от 2003 г. и 2004 г.

Реформирането на Общата политика в селското стопанство през 2003 и 2004 г., представлява решителна крачка към подобряване на конкурентоспособността и устойчивото развитие на земеделските дейности в Европейския съюз и разработването на рамката за бъдещите реформи. Последователните реформи допринесоха за повишаването на конкурентоспособността на европейското селско стопанство, посредством намаляването на субсидиите за ценова поддръжка и насърчаване на приспособяването на неговата структура. Въвеждането на несвързаните директни плащания окуражава фермерите, все повече да се ръководят от сигналите на пазара, генерирани предимно от търсенето на потребителя, отколкото от количествено обосноваване по политики и инициативи. Включването на екологичната безопасност на храните и стандартите за здравен статус и благосъстояние на животните, с възможност за засичане на съответствието, засилва доверието у консуматора и повишава природосъобразното, устойчиво развитие на селското стопанство.

2.3. Развитие на селското стопанство за периода 2007 - 2013 г.

Бъдещото развитие на селскостопанската политика се фокусира върху три ключови области: икономика, ориентирана към производство на земеделски храни, природосъобразна и разширена икономика и население. Новото поколение земеделски стратегии и програми за развитие ще бъдат изградени около четири оси, по-специално: ос 1 – за подобряване на конкурентоспособността на

³ Заключение на председателството на Съвет на Европа от Люксембург (12 и 13 декември 1997 г.), Берлин (24 и 25 март 1999 г.) и Брюксел (24 - 25 октомври 2002).

земеделския и горския сектор, ос 2 - за подобряване на околната среда и провинциалните райони, ос 3 – за подобряване качеството на живот в селските райони и диверсификация на земеделската икономика; и ос 4 - за „Лидер”.

Под ос 1, набор от мерки имащи за прицел човешкия и физическия капитал в селското стопанство, хранителния и горския сектори (развитие на трансфера на умения и иновационни технологии) и качествена продукция. Ос 2 задава мерки за защита и повишаване на природните ресурси, както и съхранение на високо стойностни, природосъобразни земеделски и горски системи и културни области в европейските земеделски региони. Ос 3 подпомага развитието на местната инфраструктура и човешкия капитал в селските райони, с цел подобряване на условията за нарастване и създаване на заетост във всички сектори, както и диверсификация на стопанските дейности. Ос 4, основана на опита от „Лидер”, задава възможности за управление, посредством основана на подход „отдолу – нагоре” практика за развитие на селските райони.

2.4. Посрещане на предизвикателството

Селските райони се характеризират с огромно разнообразие от фактически ситуации, като се започне от силно отдалечени селски райони, страдащи от липса на население и се стигне до крайградски селски райони, подложени на увеличаващото се урбанистично налягане в резултат на близостта на големия град.

Съгласно определението на ОИСР, основано на фактора гъстота на населението, селските райони ⁴ в ЕС съставляват 92 % от територията. Освен това, 19 % от населението обитава предимно селски райони, а 37 % - в селски райони с важно значение. Тези райони създават 45 % от Брутната добавена стойност в ЕС и осигуряват 53 % от общата заетост, но съществува тенденция към изоставане в неселските райони, по отношение на определен брой социално-икономически индикатори, включително и структурни индикатори. Доходът на глава от населението в селските области е с около една трета по-нисък⁵, заетостта на жените е по-слаба, секторът на услугите е по-слабо развит, висшите нива на обучение и образование са по принцип по-ниски, както и по-малък процент от домакинствата имат достъп до широкообхватен интернет. Отдалечеността и разположението в периферията представляват главните проблеми в някои селски райони. Този фактор може да варира устойчиво между държавите-членки. Липсата на възможности, контакти и инфраструктура за обучение, са сериозен проблем за жените и младите хора в отдалечените селски области.

Вълната на разширяването промени чувствително картата. В старите държави-членки селското стопанство съставлява 2 % от БВП, докато в новите държави-членки този процент е 3 %, а за България и Румъния този процент е дори над 10

⁴ Определението на ЕИСР се основава на дяла от населението, живеещо в селски общини (т.е. с по-малко от 150 жители на кв.км) в даден район от NUT III. Виж Разширената оценка за въздействие – SEC (2004) 931. Това е единственото международно признато определение за селските области. Все пак, в някои случаи, тя не отчита напълно живеещото в по-гъсто населените селски области, предимно в периферните зони на големите градове. В контекста на тези насоки, то се използва само за статистически и описателни цели.

⁵ Съгласно данни от БВП, при търсене на паритет.

%). В новите държави-членки делът на заетостта в селското стопанство е три пъти по-голям (12 %), отколкото в старите държави-членки (4 %). В България и Румъния нивото на заетостта в селското стопанство е значително по-високо.

Обединени, земеделският и хранителният сектори формират важна част от икономиката на ЕС, създаващи 15 милиона работни места (обща заетост 8,3 %) и създават 4,4 % от БВП. ЕС е най-големият в света производител на храни и напитки, с комбинирана продукция, възлизаща на 675 милиарда EUR. Все пак секторът си остава крайно поляризиран и фрагментиран по отношение на размера, със значителни възможности, но и заплахи за фирмите. Горите и свързаната с тях промишленост създава заетост за 3,4 милиона души и има оборот от 350 милиарда EUR, но само 60 % от годишния прираст се използва понастоящем.

Селското стопанство и горското стопанство обхващат 77 % от използваемата земя в ЕС. Дейностите на селското стопанство по отношение на околната среда, обхващащи съхранение и повишаване на природните ресурси са преплетени в последните години. По отношение на качеството на водите, общият излишък от азот слабо се е понижил от 1990 г. в повечето от старите държави-членки, въпреки че някои страни и региони все още изпитват сериозна изложеност на почвата откъм хранителни вещества. Проблеми, свързани с емисиите на амоняк, еутрофикацията (замърсяване в резултат на човешката дейност), деградацията на почвата, спадът на биоразнообразието продължават да са налице в много райони. Все пак нараства делът на земеделските области, посветени на органичното производство (5,4 милиона хектара в ЕС) и на възстановимите ресурси (по оценка 1,4 милиона хектара са използвани за биоенергийна продукция през 2004 г., 0,3 милиона хектара от които попадат под годност за премия за енергийни култури, а 0,6 милиона хектара са заделена за специални цели земя). Дългосрочната тенденция в изменението на климата ще има нарастващо значение за реструктуриране на селското стопанство и горските масиви. Наблюдава се прогрес по отношение на защитата и биоразнообразието, в резултат на изпълнението на програма Натура-2000, като около 12-13 % от земеделските и горските райони са придадени на програмата. Системите с висока природна стойност играят важна роля при запазването на биоразнообразието и обитателите, както и по отношение на защита на природните дадености и качеството на почвата. В повечето държави-членки тези системи възлизат на около 10 – 30 % от земеделските райони. Изоставянето на земеделските дейности в някои области може да породят сериозни рискове по отношение на околната среда.

Селските райони следователно трябва да се изправят пред определени предизвикателства, като растеж, заетост и устойчивост през близките години. Но те предоставят реални възможности в смисъл на техния потенциал за растеж в нови сектори, развитието на туризма и услугите, свързани с интереса към селския живот, неговата привлекателност, селата като място за живот и работа и тяхната роля като резерват на природен ресурс и много ценни природни дадености.

Земеделският и хранителният сектори трябва да приемат възможностите, предлагани от новия подход, технологии и иновации, за да се отговори на търсенето на пазара, както в Европа, така и в глобален аспект. Над всичко,

инвестиции в най-важния ресурс, човешкия капитал, ще позволят селските райони и хранителният сектор да гледат с увереност в бъдещето.

По случай стартирането на лисабонската стратегия, Съветът на Европейския съюз потвърди, че лисабонската стратегия трябва да се разглежда в по-широкия контекст на изискване за устойчиво развитие, тъй щото днешните нужди трябва да бъдат задоволявани, без да се компрометира възможността, бъдещите поколения да могат да посрещнат своите нужди⁶. Новият период на програмиране осигурява уникални възможности за префокусиране на финансовата подкрепа от новия фонд ЕФРСР за повишаване на растежа, заетостта и устойчивостта. В това отношение той е напълно съзвучен с Декларацията за ръководните принципи за устойчиво развитие⁷ и с обновената лисабонска програма за действие, която се стреми да насочва ресурсите в посока, Европа да стане по-привлекателно място за инвестиране и работа, за прилагане на знания, умение и иновации с цел растеж и създаване на по-добра заетост.

Политиката за развитие на селските райони трябва да подпомага селските райони да постигнат тези цели през периода 2007-2013 г. Това налага един подчертан стратегически подход, насочен към конкурентоспособност, създаване на заетост и иновационни технологии в селските райони и подобряване на ръководството на ефективността на програмите. Трябва да се фокусират инвестициите в насоки с далечна перспектива, като човешки ресурс, „ноу-хау” и капитал в земеделския и горския сектори, нови методи на предоставяне на печеливши услуги, свързани с използване даденостите на околната среда и за създаване на повече и по-добри работни места, посредством диверсификация, по-специално за жени и млади хора. Посредством оказване на финансова помощ на селските райони на ЕС за реализация на техния потенциал като привлекателни места за инвестиране, за работа и живеене, политиката за развитие на селските райони играе важна роля за устойчивото развитие на териториите на ЕС.

3.ЗАДАВАНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ НА ОБЩНОСТТА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ПРЕЗ ПЕРИОДА НА ПРОГРАМИРАНЕ 2007 – 2013 Г.

В рамките на целите, разписани в Регламент (ЕО) 1698/2005, стратегическите насоки, зададени по-долу, определят приоритетите за Общността, в съответствие с член 9 от него. Насоките имат за цел интегрирането на основните приоритети по политиките, както са записани в заключенията на Съветите на Европа от Лисабон и от Гьотеборг. За всеки комплект от приоритети са представени илюстриращи ключови дейности. На основата на тези стратегически насоки всяка държава-членка ще изготви своя национален стратегически план, като референтна рамка за изготвянето на програмите за развитие на селските райони.

Ресурсите предназначени за приоритетите на развитие на селските райони на Общността (в рамките на регулаторния минимум на лимитите по всяка ос) ще зависят от специфичната ситуация, силните и слабите страни и възможностите и рисковете (суот анализ) на всяка програмна област. Всеки от приоритетите на Общността, които допринасят за изпълнението на целите на Лисабонската и

⁶ Заключение на председателството на Съвета от Брюксел (22 и 23 март 2005 г.),

⁷ Заключение на председателството на Съвета от Брюксел (16 и 17 юни 2005 г.),

Гьотеборгската стратегии, трябва да бъде отразен на ниво на държавите-членки в националния стратегически план и в програмите за развитие на селските райони. В много случаи ще съществуват конкретни национални или регионалните приоритети за специфични въпроси, свързани с веригата на производство на земеделски храни или със състоянието на околната среда, климатичните и географски особености на земеделието и горите. Селските райони може да се наложи да се сблъскат с други специфични въпроси, като например влиянието на близките големи населени пунктове, безработицата, отдалечеността на селските райони с ниска концентрация на население.

3.1. Повишаване на конкурентоспособността на земеделския и горския сектори.

Стратегически насоки на Общността

Земеделският горският и хранително-преработвателният сектори в Европа притежават голям потенциал за по-нататъшно развитие на висококачествени продукти с добавен стойност, които удовлетворяват разнообразните и нарастващи претенции на европейския потребител и на световните пазари. Финансовите ресурси, предназначени за ос 1, трябва да допринесат за един силен сектор за производство на земеделски храни, посредством фокусиране върху приоритетите за трансфер на знания и умения, модернизация и иновационни технологии и качество по цялата верига на производство на храни, както и върху приоритетното инвестиране във физически и човешки капитал.

За да отговорят на предизвикателствата на тези приоритети, държавите-членки са насърчени да насочат подкрепата към ключови дейности. Такива дейности могат да бъдат:

- (i) преструктуриране и модернизация на земеделския сектор, който продължава да играе важна роля в развитието на много селски райони, най-вече в новите държави-членки. Успешното приспособяване на земеделския сектор може да бъде ключът към подобряване на конкурентоспособността и устойчивото развитие на околната среда, както и увеличаването на заетостта и икономическия растеж на свързаните с него райони. Това включва развитие на предвиждането на промените в земеделския сектор в контекста на преструктуриране и модернизация, както и развитие на целенасочено обучение и преобучение по отношение на предаване на знания и умения;
- (ii) подобряване на интегрираността на веригата за производство на храни. Европейската хранителна промишленост е една от най-конкурентоспособните и иновационни в света, но тя постоянно се изправя пред нарастващата глобална конкуренция. Съществуват значителни възможности в земеделската икономика за производството и пласмента на нови продукти, за създаване на по-голяма добавена стойност в селските области, посредством качествени производствени схеми и за повишаване имиджа на европейската продукция отвъд океана. Използването на консултационни услуги и финансова подкрепа за посрещане на стандартите на Общността ще допринесе за развитието на

този интеграционен процес. Един пазарно-ориентиран земеделски сектор ще спомогне за по-нататъшното укрепване на европейския сектор за производство на храни, като основен източник на заетост и на икономически растеж;

- (iii) благоприятстване на иновационните технологии и достъп до изследователска дейност и развитие. Иновациите имат нарастващо значение за земеделския, горския и сектора за производство на храни на Европа. Докато най-големите европейски компании за производство на храни са на острието на най-новите течения, то въвеждането на нови продукти и преработени изделия могат значително да способстват за развитието на по-малките преработвателни предприятия и земеделската инициатива. Новите форми на сътрудничество, на практика могат да благоприятстват достъпа до изследователска дейност и развитие, иновационни и други дейности, предприемани под егидата на Седма рамкова програма⁸;
- (iv) насърчаване на набирането, обработката и разпространението на информация и информационни и комуникационни технологии. Като цяло, секторът за производство на храни е определен като изоставащ по отношение на ИТ технологиите. Това най-вече се отнася за дребния бизнес. Възприемането на електронната форма на осъществяване на бизнес е все още на ниско равнище, извън рамката на големите мултинационални компании и техните доставчици. Фондовете за развитие на селското стопанство трябва да допълват бъдещите инициативи на Комисията, като например през 2010 г., по отношение на електронния бизнес (главно за малки и средни предприятия), електронните умения и електронното обучение;
- (v) поощряване на динамичното предприемачество. Най-новите реформи създадоха пазарно-ориентирана среда за европейските фермери. Тя предоставя нови възможности за фермерския бизнес. Но реализацията на този икономически потенциал ще зависи от разработката на стратегията и от организационните умения. В това отношение определена роля може да има насърчаването на навлизането на млади фермери в професията;
- (vi) развитие на нови пазари за земеделски и горски продукти. Създаването на нови пазари може да предложи възможност за по-висока добавена стойност, за качествени продукти. Финансовата подкрепа за инвестиране и обучение в областта на нехранителната продукция, съгласно стратегията за развитието на селските райони, може да допълни мерките по първия стълб, посредством създаване на иновационни нови пазари за тези продукти или подпомагане развитието на възстановяеми енергийни материали, биогорива и преработвателни мощности;
- (vii) подобряване на дейността в екологичен аспект на селските и горските стопанства. Устойчивостта в дългосрочен план ще зависи от

⁽⁸⁾ Разработката на Постоянния комитет по земеделско проучване трябва да се вземе предвид в този контекст.

възможността да се произвеждат продукти, които да отговарят на търсенето и желанията на потребителите, при съблюдаване на високи екологични стандарти. Инвестициите в повишаване екологичния характер на земеделските дейности могат да доведат до ефективни печалби, като се създават двустранно печеливши партньорства в производството.

За повишаване на обновяването на селското стопанство, може да се обмисли използването на комбинация от мерки, от предвидените по ос 1, насочена към задоволяване на нуждите на младите фермери.

3.2. Подобряване на околната среда и на природните дадености (ландшафта).

Стратегически насоки на Общността

За защита и повишаване на природните запаси и дадености на Европейския Съюз в селските райони, финансовите ресурси, предназначени по ос 2, трябва да осъществят принос в три приоритетни области на ниво ЕС: поддържане на биоразнообразието, съхранение и развитие на земеделие и горско стопанство с висока природосъобразна стойност, развитие на традиционни земеделски природни дадености, изменения във водите и климата.

Мерките, предвидени по ос 2 трябва да бъдат използвани за интегриране на екологичните цели и за допринасяне за изпълнението на програмата Натура 2000 в селското и горското стопанства, за целите на Гьотеборгската стратегия за обръщане на тенденцията за спад в биоразнообразието до 2010 г., за целите, зададени в Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, от 23 октомври 2000 г., относно рамката на дейностите на Общността, в областта на политиката за водите⁹ и за целите на протокола от Киото за смекчаване на измененията в климата.

За да отговорят на предизвикателствата на тези приоритети, държавите-членки са насърчени да насочат подкрепата към ключови дейности. Такива дейности могат да бъдат:

- (i) развитие на екологични услуги и практики за щадящо отглеждане на животни. Европейските граждани очакват фермерите да съблюдават задължителните стандарти. Мнозина считат, че на фермерите трябва да се заплаща за поемане на ангажменти, които отиват по-далеч от предоставянето на услуги, които пазарът сам по себе си не може да осигури, по-специално когато усилията се фокусират върху специфични ресурси от практическо значение, в контекста на земеделието и горското дело, като водите и почвата;
- (ii) съхраняване на природните дадености и горите. По-голямата част от ценената селска природа в Европа е свързана със земеделието. Практиките за устойчиво управление на земята могат да допринесат за намаляване на риска, свързан с изоставянето, опустиняването и горските пожари, превръщайки ги в по-малоценни райони. Подходящи системи на

⁹) ОВ L 327, 22.12.2000 г., стр.1. Директива, последно изменена от Решение № 2455/2001/ЕО ОВ L 331, 15.12.2001 г., стр. 1)

земеделие ще спомогнат за съхраняването на природните дадености и обитателите, от мочурите до сухите ливади и планинските пасища. В много райони природните дадености представляват важна част от културното и природното наследство и в общата привлекателност на селските райони за живот и за работа;

- (iii) борба с измененията в климата. Селското и горското стопанства са в предната линия на развитието на възобновяемите източници на енергии и материали за биоенергийни инсталации. Подходящи земеделски и горски практики могат да допринесат за снижаване на парниковия ефект, емисията на газове и запазване на ефекта на намаляване на въглерода и органичната материя в състава на почвата и може да спомогне за адаптиране на влиянието върху измененията в климата.
- (iv) консолидиране на приноса от органичното стопанство. Органичното стопанство представлява нов, холистичен подход към устойчиво развитие на селското стопанство. В това отношение неговият принос към целите на околната среда и благосъстоянието на животните може да бъде засилен допълнително;
- (v) насърчаване на екологични/икономически многостранно изгодни инициативи. Осигуряването на екологични стоки, на практика посредством агроекологични мерки, може да допринесе за повишаване на идентичността на селските области и произвежданата в тях хранителна продукция. Те могат да представляват база за растеж и осигуряване на заетост, осигурени от туризма и атрактивността на селските удоволствия, по-специално свързани с диверсификацията в туризма, занаятите и нехранителния сектор;
- (vi) развитие на териториалния баланс. Програми за развитие на селското стопанство могат да дадат жизнен принос към засилване привлекателността на селските райони. Те могат да способстват за поддържането на устойчиво равновесие между градските и селските райони, в условия на конкурентоспособност и основаваща се на науката икономика. В комбинация с останалите програмни оси, мерките за управление на земята може да допринесе за пространственото разпределение на икономическите дейности в аспект на териториалната съгласуваност.

3.3. Подобряване качеството на живот в селските райони и насърчаване на диверсификацията на земеделската икономика.

Стратегически насоки на Общността

Финансовите ресурси, предназначени за областта на диверсификацията на селската икономика и качеството на живот в селските райони по ос 3, трябва да допринесат за най-главния приоритет, създаването на условия за заетост и за растеж. Обхватът на допустимите по ос 3 мерки трябва да бъде използван за поощряване на придобиването на умения, за изграждане на капацитет и организация за местна стратегия за развитие, както и да гарантира, че

селските области ще останат привлекателни за бъдещите поколения. Чрез развитие на обучението, информацията и предприемачеството, трябва да се вземат предвид конкретно нуждите на жените и младите хора.
--

За да отговорят на тези приоритети, държавите-членки са насърчени да насочат подкрепата към ключови дейности. Такива дейности могат да бъдат:

- (i) издигане нивото на икономическите дейности и заетостта в разширената селска икономика. Диверсификацията е необходимо условие за растежа, заетостта и устойчивото развитие на селските райони и с това допринася за по-добрия териториален баланс, в икономически и в социален аспект. Туризмът, занаятите и осигуряването на приходи от категорията селски удоволствия, представляват областите на растеж в много райони и предоставят възможности както за текуща фермерска диверсификация извън селското стопанство, така и за развитие на микро бизнес в широк аспект на земеделската икономика;
- (ii) поощряване навлизането на жените и младите хора на пазара на труда. Неадекватните разпоредби за отглеждането на децата създават в много селски райони пречки в това отношение. Местни инициативи за развитие на детски заведения могат да спомогнат за достъпа на жените до пазара на труда. Те могат да включват развитие на детската инфраструктура, в комбинация с инициативи за насърчаване на създаването на малък бизнес, свързан със земеделските дейности и местните услуги;
- (iii) обратната връзка на сърцето със селото. Интегрирани инициативи, включващи диверсификация, създаване на бизнес, инвестиране в природни дадености и културно наследство, инфраструктура за местни услуги и обновяване, могат да допринесат за подобряването, както на икономическите перспективи, така и на качеството на живот;
- (iv) насърчаване на микро-бизнеса и занаятите, които се развиват на основата на традиционните умения или въвеждането на знания, които в комбинация със закупуването на оборудване, обучение и тренировки, могат да засилят предприемачеството и развитието на икономиката;
- (v) обучение на млади хора в умения и знания, необходими за диверсификация на местната икономика, което може да се прояви като интерес към туризъм, екологично ориентирани услуги, традиционни земеделски практики и качествени продукти;
- (vi) поощряване съобразяването с и разпространяване на информационни и комуникационни технологии (ИКТ). Използването и разпространяването на ИКТ е крайно необходимо за селските райони, с оглед диверсификацията, както и за местното развитие, предоставянето на местни услуги и засилване на електронната работа в мрежа. Сериозни икономии могат да се постигнат посредством ИКТ инициативи в селата, в комбинация с ИТ оборудване, работа в мрежа и електронно обучение на умения в общинските структури. Подобни инициативи могат решително

да повлияят в технологично отношение на местните стопанства и на земеделския бизнес, с възприемането на електронните варианти на бизнес и търговия. Трябва да се извлече изцяло предимство от възможностите, предоставяни от интернет и широкообхватните комуникации, подкрепяни например от регионалните програми по структурните фондове, с цел преодоляване на недостатъците от месторазположението на даден район;

- (vii) развитие на обезпечаването и иновационното използване на възобновяеми енергийни източници, които могат да допринесат за създаването на нови пазари за земеделска и горска продукция, осигуряването на местни услуги и диверсификация на селската икономика;
- (viii) насърчаване развитието на туризма. Туризмът се явява най-сериозният фактор за икономическо развитие и растеж на много селски райони, като се базира на културното и природно наследство. Повишената употреба на ICT в туризма за маркетингови, промоционални, резервационни и счетоводни услуги, организационни и ваканционни дейности, могат да доведат до по-голям брой посетители, по-голяма продължителност на престоя и по-специално, където се създава връзка с възможността за създаване на малки улеснения и удобства, които насърчават туризма;
- (ix) подобряване на местната структура, по-специално в новите държави-членки. Значителни инвестиции ще бъдат насочени в големи телекомуникационни, транспортни, енергийни и хидро инфраструктурни проекти през следващите години. Значителна финансова подкрепа се предвижда от структурните фондове, обхващаща от транс-европейски магистрали до развитие на връзки с бизнес или научни центрове. С цел пълното реализиране на мултиплициран ефект по отношение на заетостта и растежа, дребномащабни местни инфраструктури, подкрепяни от програми за земеделско развитие, могат да играят жизнено важна роля при свързването на тези главни инвестиции с регионалните стратегии, за постигането на диверсификация и развитие на потенциала на земеделския и хранителния сектори.

3.4. Изграждане на местен капацитет за създаване на заетост и диверсификация.

Стратегически насоки на Общността

Финансовите ресурси, предназначени за ос 4 (Лидер) трябва да допринесат за приоритетите по ос 1 и 2 и по-специално за ос 3, но играят и важна роля по отношение на хоризонталния приоритет на подобряване на управлението и мобилизацията на ендегенното (вътрешно) развитие на потенциала на селските райони.

Финансовата подкрепа по ос 4 предоставя възможността, в контекста на изготвената и прилагана от местната общност стратегия за развитие, изграждана на основата на местни нужди и с местни сили, с цел комбиниране и на трите цели:

конкурентоспособност, околна среда и качество на живота/диверсификация. Интегрирани подходи, включващи фермери, горски стопани и други земеделски участници, могат да защитят и издигнат местното природно и културно наследство, да засилят усещането за автентична околна среда и да инвестират в развитие на специални продукти, туризъм и възстановяеми ресурси и енергии.

За осъществяването на тези приоритети, държавите-членки са насърчени да фокусират финансовата помощ върху ключови дейности. Такива ключови дейности могат да включват:

- (i) изграждане на местни партньорски групи за съживяване и развитие на придобиването на умения, които могат да подпомогнат мобилизирането на местния потенциал;
- (ii) развитие на партньорство между частни и обществени структури. „Лидер” ще продължи да играе важна роля при поощряването на иновационния подход при развитието на селските райони и събирането на интересите на частния и обществените сектори;
- (iii) развитие на сътрудничеството и иновациите. Местни инициативи, като „Лидер” и подкрепата за диверсификация, могат да играят основна роля за свързването на хората с нови идеи и подходи, насърчаването на иновациите и предприемачеството, както и за осъществяване включването на условия за местни услуги. Консултирането на общности в реално време може да спомогне за разпространението на знания, обмена на добри практики и иновации в земеделското производство и предоставяне на услуги;
- (iv) подобряване на местното управление. „Лидер” може да спомогне за насърчаването на иновационен подход за свързване на земеделието, горското дело и местната икономика, по този начин спомагайки за диверсификацията на икономическата основа и засилването на социално-икономическия строеж на селските райони.

3.5. Осигуряване на съгласуваност в програмирането.

Стратегически насоки на Общността

При разработването на националните стратегии, държавите-членки трябва да обезпечат максимално възможна синергичност между- и вътре в самите оси, а потенциалните противоречия да бъдат избегнати. Където е подходящо, може да се развие интегриран подход. Държавите-членки могат, ако желаят, да отразят в стратегията начина, по който ще вземат под внимание други стратегии на равнище ЕС, като например Плана за действие за органичното производство на храни и стопанство, ангажименти за увеличаване на употребата на възстановяеми енергийни източници¹⁰, необходимостта от развиване на средносрочни и дългосрочни ЕС стратегии за противодействие на изменението на климата¹¹, както и необходимостта от прогнозиране на

⁽¹⁰⁾ Заключение на председателството на Съвета в Брюксел (25 и 26 март 2004 г.),

⁽¹¹⁾ Заключение на председателството на Съвета от Брюксел (22 и 23 март 2005 г.),

вероятните ефекти от селското и горското стопанства, Стратегията на ЕС плана за действие за горите (които могат да спомогнат, както за растежа, така и за повишаване на заетостта и за устойчивостта на целите) и приоритетите, зададени в Шеста програма за действие на Общността по отношение на околната среда, съгласно Решение № 1600/2002/ЕО на Европейския парламент и на Съвета¹², по-специално тези приоритети, определени като изискващи тематични екологични стратегии (защита на почвата и съхраняване на морската околна среда, устойчива употреба на пестициди, замърсяване на въздуха, урбанистична среда, устойчива експлоатация на ресурсите и рециклиране на отпадните продукти).

Възможни са няколко способа на ниво ЕС и държавите-членки, за подобряване на управлението и изпълнението на политиката. Може да се използва техническа помощ за изграждане на европейска и национални мрежи за развитие на селските райони, като платформа за обмен на добри практики и знания във всички области на формиране на политиките, управлението и взаимодействието между участниците в сектора. При изготвянето на националните стратегии трябва да се предвиди информация и гласност, с цел въвличането на различни участници в сектора и да бъдат разработени на една по-късна фаза на изпълнението.

3.6. Допълняемост между финансовите инструменти на Общността.

Стратегически насоки на Общността

Синергичността между структурните политики, политиките по заетостта и развитието на селските райони трябва да бъде поощрявана. В този контекст, държавите-членки трябва да осигурят допълняемост и съгласуваност между дейностите, които се финансират от Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд, Европейския социален фонд, Европейския фонд за рибарство и EAFRD, за дадена територия и в дадена област на дейност. Основните ръководни принципи, като демаркационната линия и координиращите механизми между дейностите, подлежащи на финансова подкрепа от различните фондове, следва да бъдат дефинирани в националната стратегическа референтна рамка и в националния стратегически план.

По отношение на инфраструктурните инвестиции, скалата на финансова интервенция се явява ръководен принцип. Като пример, инвестициите в транспорта и други инфраструктури на държавите-членки, на регионално и субрегионално ниво, ще бъдат използвани инструментите на кохезионната политика, докато на местно ниво, основните мерки за развитие на услугите по ос 3 трябва да бъдат използвани, за осигуряване на връзката между местното и регионалното ниво.

По отношение на развитието на човешкия капитал, финансовата помощ по фонда за развитие на селските райони ще има за обект фермерите и онези участници в сектора, пряко въввлечени в диверсификацията на земеделската икономика. Населението в селските райони би могло да получи финансова подкрепа, като част от интегрирания „отдолу-нагоре” подход. Дейностите в тези области трябва да бъдат осъществени в пълно съответствие с целите на Европейската стратегия

(¹²) ОВ L 242, 10.9.2002 г., стр. 1.

за заетост, съгласно Интегрираните насоки за растеж и заетост и съгласувано с дейностите, предприети в съответствие с националната програма за реформа в рамките на лисабонския процес. Работната програмата за обучение и квалификация до 2010 г. има за цел да осъществи тази страна на лисабонските цели, свързана с обучение и квалификация. Обучение през целия живот се явява сърцето на програмата и се прилага на всички нива и видове обучение и квалификация, включително в земеделския, горския и хранителния сектори.

4. СИСТЕМА ЗА ДОКЛАДИ И ИНФОРМАЦИЯ

Регламент (ЕО) № 1698/2005 предвижда осъществяването на стратегически мониторинг от Общността и на националните стратегии. Основата за докладване на постигнат прогрес ще бъде общата рамка за мониторинг и оценка, която трябва да бъде изготвена в сътрудничество с държавите-членки.

Рамката ще предостави ограничен брой общи индикатори и обща методология. Тя ще бъде допълнена от специфични за програмирането индикатори, които да отразяват характера на програмните области.

Един обобщен набор от индикатори ще позволи агрегирането на равнище на ЕС, на изходните данни, резултатите и осъществяването на приоритетите на Общността. Базовите индикатори, които са дефинирани при стартирането на програмния период, ще позволят оценяването на началната ситуация и да се формира основата за разработването на програмната стратегия.

Дейностите по оценката ще се осъществяват на непрекъсната основа и ще обхващат на ниво програмиране предварителна (*ex ante*) оценка, междинна оценка и окончателна (*ex post*) оценка, както и други оценъчни дейности, считани за полезни, с оглед подобряване на управлението на програмата и на въздействието ѝ. Те ще бъдат придружени от тематични проучвания и синтетични оценки на равнище на Общността, както и от дейности на европейската мрежа за развитие на селските райони, като платформа за обмен и на изграждане на капацитет за оценка в държавите-членки. Обменът на добри практики и споделянето на резултатите от оценката могат да допринесат значително за ефективността на развитието на селските райони. В това отношение европейската мрежа трябва да играе централна роля при благоприятстване на контактите.